

Modern hayatın frene basıldığı yerler: Yavaş şehirler

Yrd. Doç. Dr. Can Ceylan

1973 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1997 yılında ODTÜ İngilizce Öğretmeniği Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını 2009 yılında Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde tamamladı. Bu tez çalışmasını, Mevlânâ'dan Önce ve Sonra Mesnevi adlı kitap olarak yayınladı. Doktora çalışmasını Yeditepe Üniversitesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nde yaptı ve doktora tezini Dergâh'tan Akademi'ye Rifailik ve Kenan Rifai adıyla kitap olarak yayınladı. Değişik tarihlerde ebru sanatı ve klasik Türk Müziği alanlarında yurt içinde ve yurt dışında kişisel sergi, atölye ve konser çalışmaları oldu. Stratejik Düşünce Dergisi ve Yeni Şafak Gazetesi başta olmak üzere değişik gazete ve dergilerde yorum ve değerlendirmeler yazmaktadır. Çalışma alanları din antropolojisi, siyaset sosyolojisi, kültürel çalışmalar ve sivil toplumdur. Halen Medipol Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi olarak görev yapan Ceylan, evlidir ve 2 çocuk babasıdır.

"Yavaşlığın düzeyi anının yoğunluğuyla doğru orantılıdır; hızın düzeyi unutmanın yoğunluğuyla doğru orantılıdır. Yavaşlık ile anımsama, hız ile unutma arasında gizli bir ilişki vardır. Bir şey anımsamak isteyen kimse yürüyüşünü yavaşlatır. Buna karşılık, az önce yaşadığı kötü bir olayı unutmaya çalışan insan elinde olmadan yürüyüşünü hızlandırır"

Milan Kundera

Yavaşlık isimli romanın yazarı Milan Kundera'nın kaleminden çıkan bu satırlar, günümüz dünyasındaki "hız" merakına başka bir açıdan bakmamızı sağlıyor.

Her şeyin daha fazlasını isterken sanki daha yavaş olandan duyduğumuz memnuniyetsizlikten kurtulmaya çalışıyoruz. Daha fazlasını, daha yenisini, daha büyüğünü isterken ulaşmak istediğimiz hedefi unutuyor; sadece istemek meraklısı oluyor gibiyiz. Neyi, neden istediğimiz ekseninden uzaklaşıp ya da bu eksen kaybedip, kendimizi de kaybettiğimiz veya kaybedip unutmak istediğimiz bir eksenin çekimine ve belirsizliğe kapılıyoruz. Bir Kızılderili atasözü, "koşarken düşünemezsin" diyor. Modern dünyanın koşuşturması ve hızı karşısında düşünmemeye mazeret bulmaya çalışıyoruz adeta. Dertlerinin, sıkıntılarının çaresini alkolde arayan zavallıların sarhoşken düştüğü duruma ayıkken düştüğümüzü fark edemiyoruz.

Yoran şehirler

Daha iyi bir hayata, daha kaliteli bir yaşam standardına kavuşmak için

tercih ettiğimiz büyük şehirler, burada bulunuş amacımızın aksine bizi kaliteden uzaklaştırıyor. Sabah evden iş yerine yetişmek için, akşam da iş yerinden eve yetişmek için yaşadığımızı koşuşturma arasında sıkışıp kalmış bir yaşam şeklimiz var. Bu sıkışmışlığımızı yok farz edip unutmak istercesine hayatımızdaki şeyleri hızlandırıp daha da kısır döngü içine giriyoruz. Telefon ya da internet üzerinden verdiğimiz yemek siparişlerine otuz dakikayı geçen teslimatlarda para vermiyoruz, çünkü hemen gelsin istiyoruz. Ancak bütün bu hız ve koşuşturma bizi yoruyor. Bir yanda modern hayat ve onun koşuşturması, bir yandan da bu koşuşturmayı, milyonlarca kişiyle paylaştığımız şehirlerde yaşamının verdiği gerilim, bizi fitratımızdaki özellikleri aramaya yönlendiriyor.

Hızlı yaşıyoruz; hızlı yiyoruz, hızlı iletişim kuruyoruz, hızlı okuma kursları alıyoruz, hızlı internet istiyoruz... Ancak bütün bunları, becerileri ve kapasitesi sınırlı vücudumuz ile yapmaya çabalıyoruz. Bir yerlere yetişmeye çalışıyoruz ama nereye gittiğimizi pek bilemiyoruz. Herkes çok meşgul, herkesin çok işi var ama birçok işimiz yarım kalıyor, birçok yere geç

kalıyoruz. Zengin olmak için gelinen büyük şehirlerden, zengin olabilirsek kaçmayı planlıyoruz. Yaşamak için zengin olmanın şart olmadığı köylere, şehirlerde kazandığımız zenginlikle gitmek gibi bir amacımız var.

İşte bütün bu karmaşanın ve çelişkili yaşam şeklinin sebebi olan moderniteyi yaşamış ve sonuçlarının bedelini ödemiş olan ülkelerde başlayan bir hareket var. "yavaş şehirler". Uluslararası bir organizasyon olan ve "cittaslow" adıyla anılan bu hareket, henüz "hızlanma kırı"nin bulaşmadığı yerleşim yerlerini bir çatı altında birleştirme amacını taşıyor.

Bir tarafta zamanla anlamsızlaşan koşuşturmanın içinde yaşadığımız "bilgi toplumu" varken diğer tarafta da bilgelik, kendinden emin olmanın fiziksel yansıması olan bir yavaşlık ve sükûnet var. Tabiata baktığımızda evini sırtında taşıyan ve ağır ağır ama kendinden emin şekilde yürüyen kaplumbağanın tavşan ile olan hikâyesini herkes bilir. Bu bağlamda kaplumbağaya benzeyen bir başka hayvan da salyangozdur. Hemen her kültürde var olan fablların kahramanı olan salyangozlar, spiral kabukları ile

sonsuzluğu ve yaşam döngüsünü simgelemektedir. Bu simgesel anlamıyla özellikle pembe salyangozlar “yavaş şehir” kavramının sembolü olmuştur.

Yavaş Şehir Felsefesi

Teknolojinin bir sonucu olarak küreselleşen dünyada nüfusun çoğunluğunun yaşadığı şehirlerdeki insanlar hızlı çalışan, hızlı yaşayan ve üretmekten çok tüketen, kendi kendine yetemeyen ve doğal yaşam alanlarını kaybetmiş bir canlı haline gelmiştir. Şehirler, kuruluş amaçları olan insanların güven içinde yaşadıkları yerler olma özelliklerini kaybetmiş durumdadır. Şehirdeki insanlar, daha hızlı hareket etmek ve daha hızlı çalışmak durumundadır. Böyle ortamda insanî duygular, sosyalleşme gibi unsurlar kaybolmuş ve tüketmek için bir araya gelinen yaşam alanları ortaya çıkmıştır.

Sabah 09.00 ile akşam 17.00 arasında çalışma zorunluluğunun verdiği monotonluğa hızlı yemek yemek, indirimdeki ürünleri kaçırmamak için hızlı alışveriş yapmak, yürüme mesafesindeki yerlere trafik sıkışıklığı sebebiyle saatler içinde varmak sadece satın alınan şeyleri değil, aslında insanın kendisini tüketmektedir. Bu yaşam tarzı; pazarlık edilen pazar, bakkal, manavları ortadan kaldırıp son kuruşuna kadar ödeme yapılan ve kasadaki kişiyle bir daha karşılaşmayacak mega marketleri, önünde geçerken selam verilen terzi, bakkal, manav, kasap, kırtasiye gibi küçük esnaf yerine dev alışveriş merkezlerini, çocukların serbest oyun oynadığı açık hava alanları yerine otoparkları ortaya çıkarmıştır.

Bu hayat tarzının sürdürülebilir olmadığı gün gibi aşikârdır. İnsanların mustarip olduğu hastalıkların yanında artık şehirler de tehlike sinyali vermektedir. Kendine yetmeyen şehirler, ulaşım teknolojisinin verdiği imkânlarla uzak coğrafyalarda takviye edilmektedir. Bir iklimde yetişmesi mümkün olmayan meyve ya da sebzeler orada tüketilebilmektedir. Aslında bu “kendini tüketmektir”.

Sadece tüketen, bitince başkasının hakkına göz diken ve sonuçta insanı tüketen yaşam tarzı sebebiyle ortaya çıkan arayış “yavaş şehir” hareketini ortaya çıkarmıştır. Her yerin birbirine benzediği şehirler değil, kendi içinde bile sokağın köşesini dönünce bambaşka bir atmosfere sahip şehirler, kasabalar hatta köyler, yavaş şehir anlayışı ile bir organizasyon çatısında birleşmeye başlamıştır. Yavaş şehir hareketi insanların birbirleriyle hiçbir menfaat düşüncesi olmadan, sadece insanî niyetlerle iletişim kurabilecekleri, sosyal hayata dâhil olabilecekleri, kendi becerilerine uygun sanat dallarına, doğaya ve geleneklere sahip, bunun yanında alt yapı sorunları olmayan, enerji sorunu

olmayan yerleşim alanlarının varlığına işaret etmektedir. İngilizcedeki “slow” (yavaş) ve “city” (şehir) kelimelerinden türetilen Cittaslow organizasyonunda 28 ülke ve 192 şehir bulunmaktadır.

Dünyadaki Yavaş Şehirler

İtalya: 75
Almanya: 12
Polonya: 12
G. Kore: 11
İzlanda: 11
Türkiye: 9
İspanya: 6
Fransa: 8
Portekiz: 6
İngiltere: 6
Belçika: 5
Hollanda: 5
ABD: 3
Avustralya: 3
Norveç: 3
Avusturya: 3
Danimarka: 2
Kanada: 2
KKTC: 1
Finlandiya: 1
İsveç: 1
Macaristan: 1
İsviçre: 1
G. Afrika: 1
Japonya: 1
Çin: 1
İrlanda: 1
Y. Zelanda: 1

Türkiye'deki Yavaş Şehirler

Yukarıdaki listeden de anlaşılacağı gibi, yavaş şehirler statüsüne sahip olma açısından Türkiye hatırı sayılır bir yere sahiptir. Türkiye'deki yavaş şehirler şunlardır:

Akyaka
Gökçeada
Halfeti
Perşembe
Seferihisar
Vize
Taraklı
Yalvaç
Yenipazar

Yavaş Şehir Nasıl Olunur?

Uluslararası üyelerden oluşan Uluslararası Cittaslow Birliği'nin belirlediği kriterleri sağlayan kentlerin “yavaş şehir” unvanı

alması için ilk kriter nüfuslarının 50.000'den az olmasıdır. Bu kriterle sahip kentler, aşağıdaki yedi başlık altındaki toplam 71 kriterleri yerine getirmeleri halinde bu unvanı almaktadır:

1. Çevre Politikaları
2. Altyapı Politikaları
3. Kentsel Yaşam Politikaları
4. Tarım, Turizm, Esnaf ve Sanatkarlarla İlgili Politikalar
5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim ile İlgili Politikalar
6. Sosyal Uyum
7. Ortaklıklar (1)

Yeniden Öze Dönüş

Modernitenin her türlü olumsuz sonucunu tecrübe eden Batı dünyası, hem kendi düştüğü hem de dünyayı düşürdüğü durumdan kurtulmak için, yine bilimsel düşünceyi kullanarak çözüm yolları arıyor. Yavaş şehirler, bu arayışın bir sonucudur. “Fast food” beslenme anlayışına tepki olarak çıkan “slow food” düşüncesinin şehircilik anlayışına yansımaları olan yavaş şehirler, insanın modern dünya kurgusu içinde yaşadığı anlamsızlığı öze dönüş ile telâfi etmek istiyor.

Son yıllarda büyük bir dönüşüm yaşayan ülkemizde de kendini belli etmeye başlayan bu anlayış ile kaybedilmek üzere olan ve geri dönüşü mümkün olmayan değer ve kültür unsurlarımızın korunmasında yavaş şehir uygulamasının katkı sağlayacağı tartışılmaz bir gerçek. Elbette bunu yaparken, modernitenin gelenekselciliğe yaptığı gibi, modern düşüncenin sunduğu imkânları tamamen inkâr ve görmezden gelme şeklinde bir tavır takınmak çözüm değil. Yavaş şehir olma şartlarında da görüldüğü gibi işin ekonomik ve iktisadî boyutu önemli bir rol oynuyor.

Özellikle uluslararası tanınırlık ve alternatif turizm alanlarında önemli bir avantaj sağlayan yavaş şehir unvanına sâhip olmak isteyen birçok yerleşim merkezinin bu unvanı almasıyla, Türkiye'nin yukarıdaki 28 ülke arasında daha üst sıralara yükselmesi için Cittaslow Türkiye Komitesi bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.

Kaynak

1) <http://cittaslowturkiye.org> (Erişim Tarihi: 20.01.2016)